

László Zoltán

Budapestre vonatkozó újságcikkek

TÖRÖK FÜRDŐSZOKÁSOK ÉS A BUDAI TÖRÖK FÜRDŐK

Buda Európa gyógyfürdője

Forrás:

Égetartás

Budapest 1966 VII/10

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

613.41

Hely

Idő

"16/19"

Személy

Helyszám

A budai fürdőknek nagy története van. Több ezer éves múltra tekinthet vissza Európának ez a csodálatos fekvésű szép fürdővárosa. Mióta ismeretes az ember előtt a budai gyógyforrások hatóereje betegségben és egészséges időkben, ki tudná megmondani? *Medriczky Andor dr.* kitűnő tanulmányában három budai fürdőkorszakot említ föl, u. m.: a római kort, a török hódoltság korát s a mai modern korszakot.

Ez a fejeztés helyes, írta *Julius Caesar*, vagy *Septimus Severus*, esetleg *Caligula* óta számítjuk, azonban kérdezzük a tudós szerzőt: az avarok, hunok, langobárdok, ősgótok, kelták s a középkorok idői óta élt népek, amelyek akárcsak az árjak, magyárták Budát, sőt a Balatont is le Hévízig, nem fürödtek volna a nagyszerű hévírforrásainkban? Bizony fürödtek s betegségeiket gyógyították, akárcsak az a sánta vadkacsa, amely tizenöt évig volt állandó vendége a hévízi, melegvízű lóbuszos gyógytónak. Ha az egyszerű állapot is megtalálta a gyógyulást hozó meleg forrást, nem feltételezhető, hogy az emberek, még a kultúra és civilizáció legprimitívebb fokán is, meg ne találják s ne használták volna. Ezt szem előtt tartva, bátran mondhatjuk: a budai fürdők történelme elvész talán husz-harminc ezer esztendő homályában. Ere mi magyarok csak büszkék lehetünk, mert amíg Buda áll, él a magyar, fürdőinket beleértve.

A fürdőkultúra a római császárok alatt lendül föl és fénykorát a török időkben éri el. Ekkor már 5 hatalmas gyógyfürdő és 4 kanna (tisztálkodási fürdő) van Budán nyilvános használatra. A legnagyobb fürdő a Veli bey-é volt (az irgalmas papok mai Császárfürdője); ennek nevezetessége a fürdő félkör alakú udvara falába illesztett eredeti feliratos török-obelisztk, mely az albán származású kiváló Szokoli Musztafa basának emléket örökíti meg. Ennek a basának utódai (a Szokolovics család) ma is élnek Budán. A török követ 1938-ban találta meg és egy ismert istambuli török műépítésznek, Pasali Mehmednek tervei alapján illesztették bele a fürdő falába. A fővárosban járó idegenek megcsodálják a magyar fürdőmultnak ezt a ritka emléket, azonban a fővárosiak közül alig ismeri valaki. Török emlék a Királyfürdő is, a Rudas-fürdő szintén.

Szögletes medencék

A mai budai fürdőknek meglévő török-kori részlete legtöbb esetben a szögletes középső fürdőmedence. Legjobban megőrizte jellegét a Jesil Direkii, a mai Rudasfürdő.

„Tarih-i szejjah” című útleírásában a jeles *Evliva Cselebi* írta meg leghívebben benyomásait a Budai fürdőről. (A Tudományos Akadémia Karácson Imre prelátnus fordításában kiadta 1904-ben, de egyetlen példány sem kapható már beőle.) Írt még a mi fürdőinkről Mohamed ben Omar ben Bajezid is. Híres volt a női bajok gyógyítása szempontjából a mai Lukács (eredetileg Lőpormalmi, későbbben Virág Béla szerint Lukács-fürdő) fürdő.

A nagy fürdőkultúra az izlám vallási szabályaiból ered, amely a fürdést és tisztálkodást kötelezővé teszi. Ezért találunk a legkisebb muzulmán faluban is mosdási és fürdő-lehetőséget s rendszeren olyan árakkal, hogy még a koldus is elegendő tehet rituális kötelezettségeinek. Így látjuk ezt Budán is, ahol még a XIX. században is csak 2 krajcárt fizettek a fürdésért fél napra. (Schams-nak 1822-ből való leírásából.)

Kaszinó és zsúr a fürdőmedencékben

A töröknél a fürdőzés (főleg az asszony-népnél) a társasági élethez tartozott, a kaszinót és zsúrokat pótolta. Néha az egész napot a fürdőkben töltötték, ott ettek-ittak, politizáltak, pletykáltak, dohányoztak, feketekávéztak és játszottak is. A női és férfi-fürdők szigorúan el voltak választva egymástól. Panasz egyszer volt csak, amikor jókedvű magyar katonák, Lehner Imre zázasos, aki felcser is volt (katonaeorvos-féle), vezetésével a Duna jégén átrohantak Pestről Budára s meglepték a Musztafa-basa (mai Rudas) fürdőjében a gyanútlan asszony-népséget. A megriasztott odaliskok s egyéb keleti szép-

ségek annyira megijedtek, hogy a nagy hideg ellenére, a fürdőben hagyván ruháikat, csak lepedőket kapván magukra, merüléssel ugrottak széjjel s menekültek a közeli házakba, hogy elrejtőzzenek.

a merész magyar szoldateszka elől. Ezt Istvánffy írta meg 1604-ben. Érdekes Wenner Ádám leírása is a budai fürdő-életéről (1616.).

Török módon kell fürdeni

Diszes, komoly, művészi gyógyfürdők voltak Buán, ahol a gyógyforrások fakadtak, ellenben Pesten csak hamamokat építettek a törökök. Építészeti szempontból Bierbauer Virgil dr. írt igen érdekes tanulmányt a „Török fürdők Magyarországon” című művében.

A török fürdők és fürdőszokások tanulmányozása sok mindenre megtanít bennünket s beláthatjuk, hogy valóban fürdeni csak a törökök tudtak. Nem hiába írta 1780-ban Domenico Sestini a mai Szent Imre (hajdani Rác-fürdő) fürdőről, hogy: „Keresztény módra fürödni keveset segít, keveset ér.”

Medriczky tanulmányát érdekessége miatt német és angol nyelvre is lefordították. Megérdemelte. Nagy szolgálatot tett a jövő magyar idegenforgalomnak.

László Zoltán dr.